

5. ÜNİTE: EKONOMİK FAALİYETLER VE ETKİLERİ

KONU-1: EKONOMİK FAALİYETLERİ ETKİLEYEN COĞRAFİ FAKTÖRLER

İnsanların hayatlarını devam ettirmek, gelir elde etmek ve refah seviyelerini yükseltmek için yaptıkları çalışmalara **ekonomik faaliyet** denir. Ekonomik faaliyetler; üretim, dağıtım ve tüketim süreçlerini kapsar. Mal ve hizmetlerin bir dizi işlemde geçirilerek kullanıma hazır hâle getirilmesine **üretim** adı verilir. Üretilen mal ve hizmetlerin bir yerden başka bir yere aktarılması **dağıtım**, tüketiciler tarafından kullanılması da **tüketim** olarak adlandırılır.

a. Ekonomik Faaliyetleri Etkileyen Doğal Faktörler

- * **Coğrafi Konum:** Küresel pazarda ekonomik faaliyetleri etkileyen kritik bir faktördür. Büyük ticaret yollarının kavşak noktası veya doğal kaynaklara yakın stratejik konumlarda bulunan Türkiye gibi ülkeler, uluslararası ticarete önemli bir avantaja sahiptir.
- * **İklim Koşulları:** Tarımsal faaliyetler başta olmak üzere sanayi, enerji üretimi, ulaşım, turizm gibi diğer ekonomik faaliyetleri de etkilemektedir.
- * **Topoğrafik Özellikler (yüksekti, eğim, baki vb.):** Bir bölgenin ekonomik potansiyelinin belirlenmesinde etkin rol oynar. Söz konusu özellikler; tarım arazilerinin dağılışı, kara ve demir yolu güzergâhları, liman ve havalimanlarına ait yerlerin belirlenmesinde oldukça önemlidir.
- * **Su Kaynakları:** Balıkçılık faaliyetleri ve hidroelektrik enerji üretiminin olmazsa olmazıdır. Ayrıca söz konusu kaynaklar; tarımsal sulama, deniz ulaşımı ve turizminin yapılması ile nükleer santral ve demir-çelik fabrikaları gibi bazı sanayi tesislerinin kurulmasına da zemin teşkil etmektedir.
- * **Toprak Özellikleri:** Tarımsal üretimi olumlu veya olumsuz etkileyebilmektedir. Ayrıca bu kaynak; porselen, kiremit, tuğla gibi sanayi ürünlerinin üretiminde ham madde olarak kullanılmaktadır.
- * **Bitki Örtüsü:** Hayvancılık faaliyetleri üzerinde etkilidir. Bununla birlikte bazı bitkiler kereste, kâğıt, mobilya gibi ürünlerin üretiminde ham madde olarak kullanılmaktadır. Bitki örtüsünün çeşitlilik gösterdiği bazı alanların da dinlenme, spor, keşif-inceleme gibi amaçlarla ziyaret edildiği görülmektedir.
- * **Madenler:** Sanayi tesislerindeki üretimde tarımsal ham maddelerin yanı sıra madenler de kullanılmaktadır.
- * **Enerji Kaynakları:** Üretim makinelerine dayalı olduğu bu tür tesislerde enerjiye duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Bu durum, sanayi tesislerinin kuruluş yerinin belirlenmesinde enerji kaynaklarına yakınlığın önemini göstermektedir.

b. Ekonomik Faaliyetleri Etkileyen Beşerî Faktörler

Ekonomik faaliyetlerin dağılışı ve gelişmesinde doğal faktörlerin yanı sıra nüfus (miktarı, artış hızı, yaş yapısı, eğitim düzeyi vb.), iş gücü, sermaye, teknoloji gibi beşerî faktörler de etkilidir.

- * **Nüfus:** Bir ülkenin ekonomik büyüme hızı ile nüfus artış hızı dengeli olmalıdır.
- * **İş Gücü:** Ekonomik faaliyetlerde yoğun makineleşmeye rağmen iş gücünün varlığı ve maliyeti önemini korumaktadır. Japonya, ABD, Almanya gibi gelişmiş ülkeler; çeşitli sanayi kollarındaki üretimlerinin bir kısmını Pakistan, Hindistan, Bangladeş gibi iş gücü maliyetlerinin düşük olduğu ülkelerde gerçekleştirilmektedir.
- * **Sermaye:** Ekonomik faaliyetlerin yürütüldüğü tesislerin kuruluşu, devamlılığı ve gelişmesinde etkin rol oynar. Bu nedenle yeterli sermayeye sahip ülkeler, ekonomik faaliyetlerin yoğunlaştığı yerlerdir.
- * **Ekonomi Politikaları:** Devletler, uyguladıkları ekonomi politikalarıyla ekonomik faaliyetleri etkilemektedir. Bazı ülkelerde ekonomik faaliyetler önemli ölçüde devlet kontrolünde gerçekleşirken bazı ülkelerde devletin ekonomiye müdahalesi sınırlıdır. Gelişmekte olan ülkelere yabancı sermaye girişi; ekonomik, hukuki ve siyasal istikrar sağlandığı ölçüde gerçekleşebilmektedir.
- * **Teknolojik Gelişmeler:** Mal ve hizmet üretimi ile bunların dağıtım ve tüketiminin hızlı ve kolay bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde teknolojiyi etkin kullanan ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeylerini yükselttiği görülmektedir.

DİKKAT: Teknolojinin gelişmesi dört sanayi devriminin gerçekleşmesini sağlamıştır. Böylece sanayi faaliyetlerinde üretim maliyetleri düşerken hız ve kalite artmıştır.

Sanayi Devrimleri:

1.0	2.0	3.0	4.0
Buhar gücüyle çalışan mekanik üretim (1700'lerin sonu)	Elektrikle çalışan seri üretim (1870'ler)	Elektronik tabanlı otomatik üretim (1960'lar)	Yeni ve çoğunlukla birbirine bağlı dijital teknolojilerle Üretim (2000'ler)

- * **Ulaşım:** Ulaşımın mal ve hizmetlerin üretim, dağıtım ve tüketiminde doğrudan etkisi vardır. Sanayi faaliyetleri için gerekli ham maddenin fabrikalara ulaştırılması ile işlenmiş maddelerin pazarlara gönderilmesi, çeşitli ve gelişmiş ulaşım sistemleriyle sağlanabilir. Turizm faaliyetlerinin küresel ölçekte gelişmesinde ulaşım sistemlerindeki gelişmelerin payı büyüktür.

